2025-21-RE

Causa 2025-21-RE

(Van Ravensteijn c/ Mer Sindermann i Cia. Catalana Occident)

Número de registre 164-2025. Recurs d'empara

Sentència del 14 de juliol del 2025

BOPA núm. 90, del 23 de juliol del 2025

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 21 de març del 2025, per la representació processal de la Sra. Maria Antonia Catharina Van Ravensteijn, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute del 27 de febrer del 2025, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que declari la nul·litat de l'aute impugnat i que acordi retrotreure les actuacions al moment anterior a la resolució impugnada, per tal que la Sala Penal atorgui a les parts un termini per poder presentar les proves pertinents i el termini consegüent per presentar conclusions; i, atorgui a aquesta part un termini per esmenar els actes considerats defectuosos o inautèntics. Així mateix, demana que no s'efectuï una condemna especial en costes;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 14 d'abril del 2025 que va admetre a tràmit aquesta causa sense efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 6 de maig del 2025, pel Ministeri Fiscal;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 26 de maig del 2025, per la representació processal del Sr. Alfred Mer Sindermann i de la companyia d'assegurances Catalana Occident;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Jean-Yves Caullet;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. L'11 d'octubre del 2022, la Batllia va condemnar, mitjançant ordenança penal, el Sr. Alfred Mer Sindermann, com a autor responsable d'un delicte major d'homicidi per imprudència greu utilitzant un

vehicle automòbil, concorrent la circumstància de ser menor de 21 anys en el moment dels fets, a una pena de 5 mesos de presó condicional, amb un termini de suspensió de la condemna per un període de 4 anys i de privació del permís de conduir per un període de 16 mesos, sent d'abonament el període acomplert des de l'aute de processament.

Es deixava la determinació de la responsabilitat civil al període d'execució d'aquesta ordenança penal.

1.2. El 22 de desembre del 2023, la representació processal de la Sra. Maria Antonia Catharina Van Ravensteijn, vídua de la víctima mortal de l'accident, va presentar un escrit de reclamació de la responsabilitat civil.

1.3. El 8 d'octubre del 2024, la Secció d'Instrucció 5 de la Batllia va dictar un aute en què considerava que atorgava parcialment la sol·licitud de la demandant, però considerava que no havia acreditat l'existència d'una pèrdua patrimonial conceptualitzada com a lucre cessant.

1.4. La representació processal de la recurrent va formular un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 27 de febrer del 2025, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute que desestimava aquest recurs.

1.5. El 21 de març del 2025, la representació processal de la Sra. Maria Antonia Catharina Van Ravensteijn va interposar un recurs d'empara contra l'aute del 27 de febrer del 2025, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació de la recurrent

- La recurrent addueix que la Sala Penal ha fet una aplicació excessivament rigorosa i formalista del principi d'acord amb el qual el deure d'aportar la prova incumbeix al demandant.

- Al·lega que la Sala Penal no li va donar la possibilitat de respondre a les al·legacions de la part adversa, ni de completar o d'esmenar els documents que van ser considerats dubtosos o defectuosos.

- Manifesta que si bé les disposicions de l'article 238 del Codi de procediment penal no preveuen aquesta possibilitat, caldria aplicar les disposicions del Codi de procediment civil a aquest efecte a títol supletori.

- Així mateix, posa en relleu que la Sala Penal no s'ha pronunciat respecte d'aquesta qüestió, i, per aquests motius, considera que s'han vulnerat els seus drets establerts a l'article 10 de la Constitució i a l'article 6 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que declari la nul·litat de l'aute impugnat i que acordi retrotreure les actuacions al moment anterior a la resolució impugnada, per tal que la Sala Penal atorgui a les parts un termini per poder presentar les proves pertinents i el termini consegüent per presentar conclusions; i, atorgui a aquesta part un termini per esmenar els actes considerats defectuosos o inautèntics. Així mateix, demana que no s'efectuï una condemna especial en costes.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- En primer terme, pel que fa al guany deixat de percebre o lucre cessant, la Sala Penal recorda que la jurisprudència ha seguit un criteri restrictiu en la seva apreciació, exigint una prova rigorosa que acrediti que s'han deixat de percebre uns guanys concrets, ja que el lucre no pot oferir dubtes, havent-se de rebutjar els guanys contingents o que es recolzin en meres esperances o expectatives sense cap mena de fonament, o sense que tampoc pugui ser fixat subjectivament pels òrgans judicials amb fonament a l'equitat.

- En segon terme, recorda les disposicions legislatives vigents, d'acord amb les quals s'estableix que aquesta prova ha de ser aportada per la part que demana.

- Seguidament, examina l'argument principal de la recurrent segons el qual el batlle instructor havia considerat que els contractes de fons de pensions del difunt eren inversions privades, que no s'havien perdut, sinó que integraven el cabal relicte del difunt, quan en realitat eren plans de jubilació i un pla d'estalvi.

- Per consegüent, la Sala Penal observa que en les seves argumentacions la recurrent al·lega que si es tracta d'un pla de jubilació "*sempre dependrà del que s'estableixi en les condicions generals i particulars i que no integrarà el cabal relicte, salvat que així ho estableixin expressament les condicions d'aquell producte*".

- La Sala Penal constata que aquests contractes no van ser aportats per tal de recolzar la demanda de la recurrent, circumstància que no permet establir la seva existència, ni les seves condicions generals i particulars, les quals, com reconeix la part apel·lant, són essencials per determinar els seus drets.

- Precisa que els documents aportats per la recurrent no permeten suplir l'absència dels contractes esmentats, sobretot perquè no eren documents originals, ni tan sols de fotocòpies autenticades, sinó de fotocòpies simples de documents redactats en holandès, parts dels quals amb traducció lliure al castellà.

- Pel que fa a la documentació aportada per acreditar la pèrdua d'ingressos derivada de la pensió estatal, la Sala Penal també constata que els documents aportats van ser extrets de la pàgina web de la seguretat social holandesa, sense que s'hagi aportat cap certificació d'aquest organisme relativa als drets i imports concretament deixats de percebre per la interessada.

- En conclusió, considera que la prova documental aportada per la recurrent manca d'eficàcia probatòria per determinar la realitat i el quàntum del lucre cessant reclamat, i, per consegüent, desestima el recurs d'apel·lació.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- En primer lloc, el Ministeri Fiscal posa en relleu que el procediment de reclamació civil derivada del

delicte penal no es tramita de conformitat amb les normes civils; precisa que si bé el dret civil és supletori del dret penal, no el substitueix, eliminant el procediment penal aplicable, com així ho disposa expressament l'article 90 del Codi penal: "*Els danys i perjudicis ocasionats per la comissió d'un fet previst com a delicte o contravenció penal, han de ser rescabalats d'acord amb les disposicions d'aquest Codi i, subsidiàriament, amb les normes civils*".

- Així mateix, indica que són d'aplicació les disposicions de l'article 238 del Codi de procediment penal, les quals van ser respectades:

"*La determinació de la responsabilitat civil en període d'execució de sentència o ordenança penal s'ajusta als tràmits següents:*

a) El tribunal o el batlle competent requereix, si escau, a les parts que aportin les proves que estimin oportunes en el termini que fixi.

b) Seguidament dona vista a les parts de les actuacions. A partir d'aquest moment l'acusador particular o l'actor civil tenen un termini de 15 dies per formular la seva reclamació i les manifestacions corresponents; i els responsables civils, un altre termini de 15 dies per contestar-les.

c) Un cop transcorregut aquest darrer termini, el tribunal o el batlle competent decideix".

- També indica que si la recurrent hagués volgut aplicar el procediment civil, hagués hagut de formular reserva de les seves accions civils en la causa penal (article 18 del Codi de procediment penal).

- Conclou que la recurrent no pot demanar l'aplicació del procediment civil, després d'haver fet la seva demanda en el marc del procediment penal.

- Constata que de l'escrit del recurs d'empara se'n desprèn que la vulneració s'hauria produït per la simple aplicació del procediment tal i com està previst legalment i considera que si, segons el parer de la recurrent, aquesta aplicació és contrària a drets fonamentals, allò que corresponia instar en tot cas era una acció incidental d'inconstitucionalitat i no presentar un recurs d'empara quan el resultat obtingut mitjançant la resposta judicial és desfavorable pels interessos de la recurrent.

- El Ministeri Fiscal aclareix que certament el procediment preveu una primera fase facultativa pel batlle o pel tribunal competent, pel cas que es consideri que cal efectuar la pràctica de proves prèviament a què les parts efectuïn les seves reclamacions. En aquest cas (com en la pràctica judicial habitual), el batlle no va fer ús d'aquesta facultat (tal i com manifesta la part recurrent) però a banda de ser un tràmit facultatiu, cas que es considerés necessari, la part recurrent va actuar directament presentant la seva reclamació i les seves proves, fet que difícilment faria possible que el batlle, en aquest cas, efectués aquest tràmit previ. I igualment, cal observar que en el supòsit que la recurrent hagués presentat primer els seus documents acreditatius, per posteriorment efectuar la seva reclamació, no hauria suposat cap canvi respecte de la situació actual, ja que aquells documents van ser presentats juntament amb la seva reclamació.

- El Ministeri Fiscal posa en relleu que la recurrent retreu a la Sala Penal no haver practicat una fase processal de proves i de conclusions i que simplement la Sala no es va pronunciar al respecte; ara bé, la part recurrent no va sol·licitar un pronunciament sobre aquesta qüestió, per tant, és lògic que la Sala Penal no s'hi pronunciés.

- Conclou, doncs, que el procediment ha estat respectat de manera estricta i considera que els arguments de la recurrent respecte d'aquest punt han de ser desestimats.

- En segon lloc, pel que fa al fons del recurs d'empara, el Ministeri Fiscal recorda la jurisprudència restrictiva en matèria de reconeixement del lucre cessant i recorda també que l'anàlisi i la valoració de les proves corresponen a les jurisdiccions ordinàries, com així ho confirma la jurisprudència constitucional.

- Seguidament, addueix que en la valoració de la prova, la Sala Penal ha tingut en compte els elements aportats per les parts, que el seu raonament és coherent i està basat en la legalitat i en la jurisprudència, que no s'al·lega cap error que dugui a una decisió jurídicament irraonable o absurda o il·lògica, i a més tampoc es refereix una infracció de drets fonamentals en la valoració concreta i, en tot cas, tampoc s'ha donat la vulneració de drets que al·lega la part recurrent, de conformitat amb l'exposat en aquest escrit.

- Considera que no correspon a aquest Tribunal tornar a efectuar la valoració de la prova i, per tant, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara.

2.4. Argumentació del Sr. Alfred Mer Sindermann i de la Cia. Catalana Occident

- Aquesta part s'oposa a les pretensions de la recurrent en empara i considera que no s'ha produït la vulneració de cap dels drets fonamentals al·legats.

- Recorda que el Tribunal Constitucional no és una tercera instància, ni un tribunal de cassació, i que una decisió desfavorable no implica *per se* una decisió incongruent, irraonable, arbitrària o il·lògica.

- Considera que el recurs interposat, en definitiva, no és altra cosa que un intent que aquest Tribunal faci una nova valoració de la prova practicada i una aplicació diferent de la legislació ordinària, com si d'una tercera instància es tractés.

- En efecte, quant a la pretesa interpretació excessivament rigorista del principi *actorit incumbit probatio*, cal dir que aquest argument no té cap fonament i decau per si sol. L'adversa sap perfectament que, com bé diu la Sala Penal, la part que demana és aquella que ha d'aportar la prova necessària per acreditar i fonamentar les seves pretensions. Recorda que la part recurrent ha tingut la possibilitat d'aportar els mitjans de prova que considerava necessaris i que ella mateixa va reconèixer que eren fonamentals per acreditar els seus arguments (ens referim, especialment, a les condicions generals i especials dels plans de jubilació subscrits pel seu difunt espòs, essencials per determinar els drets que reclamava).

- Per tant, considera que és evident que allò que la recurrent no pot pretendre, és que el Tribunal Constitucional revisi la valoració de la prova que ha fet la Sala Penal, sent aquesta una qüestió de legalitat, en què aquest Tribunal sempre ha manifestat que no pot entrar.

- Pel que fa al segon motiu d'acord amb el qual no s'hauria donat a la part recurrent un tràmit processal per aportar prova davant la nostra contesta i sobre el fet que les mancances en la seva prova havien d'obligar a la Sala Penal a demanar una esmena i/o requerir-la per complementar allò que fos necessari, aquesta part s'oposa rotundament a les pretensions de la recurrent.

- En primer lloc, cal recordar que estem davant una causa penal en la qual es discuteix la responsabilitat civil *ex delicto*; i, el procediment aplicable per a la determinació de la responsabilitat civil en període d'execució de sentència o d'ordenança penal, està perfectament previst i regulat a l'article 238 del Codi de procediment penal, sense que existeixi cap manca de regulació que precisi d'un dret supletori.

- No es pot considerar que en la resolució impugnada hi hagi hagut cap vulneració de l'article 10 de la Constitució, ni en el vessant del dret al procediment degut, ni en el del dret a la defensa.

- Per tots aquests motius, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara i que imposi les costes processals causades a la recurrent.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El Tribunal Constitucional no és ni una tercera instància, ni un tribunal suprem, ni un tribunal de cassació.

3.2. La interpretació de les normes aplicables, l'anàlisi i la valoració de les proves corresponen a les jurisdiccions ordinàries, llevat que això condueixi a una resolució il·lògica, arbitrària, no raonable o que infringeixi els drets reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

3.3. En aquesta causa, la Sala Penal va tenir en compte cada element de prova aportat per la recurrent en el recolzament de la seva demanda, i per tal com no es tractaven de documents originals, i que, a més, eren documents redactats en holandès, part dels quals amb traducció lliure al castellà, i que va constatar la manca d'aportació dels contractes de fons de pensions subscrits entre el difunt marit de la recurrent i diverses companyies privades, així com la manca de les normes aplicables a la pensió estatal, va concloure que aquestes circumstàncies no permetien ni establir, ni quantificar la pèrdua dels guanys reclamada. Aquests raonaments de la Sala Penal no poden ser qualificats ni d'il·lògics, ni d'absurds, ni de no raonables.

3.4. En segon lloc, la recurrent impugna el procediment mitjançant el qual s'ha de determinar la reclamació civil en període d'execució de la decisió penal, d'acord amb les disposicions de l'article 238 del Codi de procediment penal, tot i no haver expressat, en primera instància, la voluntat de seguir el procediment civil, cosa que hagués hagut de fer, segons les disposicions de l'article 18 d'aquest mateix Codi, com així ho destaca el Ministeri Fiscal.

3.5. El procediment de l'article 238 esmentat va ser respectat en primera instància, i aquest fet representa una garantia d'equitat entre les parts, i aquest respecte, contràriament a allò que pretén la

recurrent, no ha derivat en cap interpretació excessivament rigorosa.

3.6. L'argument de la recurrent segons el qual el procediment civil hagués hagut de suplir al procediment penal no pot prosperar, ja que l'article 90 del Codi penal citat pel Ministeri Fiscal, precisa de manera clara que les normes civils poden aplicar-se subsidiàriament al Codi penal pel que fa als danys i perjudicis ocasionats per la comissió d'un fet previst com a delicte o contravenció penal. Ara bé, aquesta determinació en el marc de l'execució penal ve determinada precisament per l'article 238 del Codi de procediment penal, cosa que converteix lògicament en inútil una substitució com aquesta.

3.7. Altrament, la recurrent també retreu a la Sala Penal no haver-se pronunciat sobre una fase processal prèvia de proves, no obstant això, la Sala Penal no podia pronunciar-se sobre una qüestió que no li havia estat plantejada en l'escrit d'apel·lació.

3.8. Per consegüent, cal constatar que el procediment seguit en aquesta causa és conforme a dret, que la recurrent no va interposar cap escrit sol·licitant la interposició d'un procés incidental d'inconstitucionalitat contra les disposicions legals aplicades davant els tribunals ordinaris i que les proves aportades per la recurrent per recolzar la seva demanda van ser examinades de manera detallada i estimades insuficients de manera racional i lògica.

3.9. Així doncs, l'aute impugnat de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia està fonamentat en Dret i no comporta la vulneració de cap dels drets continguts a l'article 10 de la Constitució, i, per aquests motius, aquest recurs d'empara ha de ser íntegrament desestimat.

3.10. La desestimació del recurs d'empara comporta la imposició de les costes processals a la part recurrent (arg. article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Desestimar el recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Maria Antonia Catharina Van Ravensteijn contra l'aute del 27 de febrer del 2025, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

2. Declarar que la desestimació del recurs d'empara comporta la condemna en costes de la recurrent.

3. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la recurrent, a la representació processal del Sr. Alfred Mer Sindermann i de la Cia. Catalana Occident, a la Secció d'Instrucció 5 de la Batllia, a la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 14 de juliol del 2025.

Joan Manel Abril Campoy — President

Pere Pastor Vilanova — Vicepresident

Josep-D. Guàrdia Canela

Magistrat

Jean-Yves Caullet

Magistrat